

Υποχρηματοδότηση, εμπορευματοποίηση, δίδακτρα: «Ούτε βήμα πίσω!»

Το κουβάρι των διδάκτρων στα μεταπτυχιακά μας πάει πίσω στο 2007, στις δηλώσεις της τότε υπουργού Παιδείας σύμφωνα με τις οποίες *«πρέπει να βρουν και αυτοί χρήματα, δεν είναι δυνατόν να χρηματοδοτεί μόνο το κράτος»*¹.

17 χρόνια μετά ΟΛΕΣ οι κυβερνήσεις έχουν ακολουθήσει την ίδια γραμμή. Πλέον ο ΕΛΚΕ² (χωρίς το ΕΠΙΣΕΥ) είναι **11 φορές μεγαλύτερος του τακτικού προϋπολογισμού (περίπου δύο, αν ληφθεί κατ' εκτίμηση υπόψη και η μισθοδοσία)**³ και εμείς σπαταλάμε πάνω από τον μισό μας χρόνο α) προσπαθώντας να αποδείξουμε σε κάποιο πάνελ πόσο «digital» και «sustainable» είμαστε, διαρκώς αναλογιζόμενοι αν έχει νόημα για τον ελληνικό λαό αυτό που κάνουμε ή β) ψάχνοντας, συνήθως μάταια, εκείνη την εταιρία που θέλει να κάνει όντως έρευνα και όχι να πάρει μια (σχεδόν) τσάμπα σφραγίδα ή γ) ανοιχτά παρέχοντας υπηρεσίες που δεν μπορούν παρά να μας αποσπούν από τα κύρια καθήκοντά μας. Διότι αν δεν το κάνουμε, ο τακτικός προϋπολογισμός δεν φτάνει ούτε για τη ΔΕΗ –όχι για έρευνα. Αλλά τίποτε από αυτά δεν θα υπήρχε λόγος να γίνει, αν η κυβέρνηση χρηματοδοτούσε τα Πανεπιστήμια όπως θα έπρεπε, αντί να βαφτίζει την εφάπαξ καταβολή 12Μ€ ως «ενίσχυση». **12Μ€ παραπάνω ήταν το 2009 ο τακτικός προϋπολογισμός κάθε χρόνο και όχι εφάπαξ**, απευθείας και χωρίς παράσιτα συμβουλευτικές-μεσάζοντες να μασουλάνε.

Η πλειοψηφία της διοίκησης του ΕΜΠ έχει αποδεχθεί αυτήν την κατάσταση και στοιχίζεται ανοιχτά με όλες τις κεντρικές κυβερνητικές επιλογές. Η μοναδική ανακοίνωση για την υποχρηματοδότηση τα τελευταία χρόνια έγινε πέρσι³, εν μέσω φοιτητικών κινητοποιήσεων, ενώ παράλληλα η διοίκηση τις υπονόμει με κάθε τρόπο. Στο επιχείρημα της κυβέρνησης «δεν υπάρχουν πόροι», το ΕΜΠ δεν αντιπαραθέτει τα υπερκέρδη, για παράδειγμα, στην ενέργεια (εξάλλου, μπορεί οι «ενεργειάδες» να δώσουν και κάνα ερευνητικό) ή στις κατασκευές (πώς, άλλωστε, όταν 2 μέλη του Συμβουλίου Διοίκησης του ΕΜΠ είναι διευθύνοντες σύμβουλοι στον «ΑΚΤΩΡ» και στην Ολυμπία Οδό;) ή των εφοπλιστών (με τους οποίους συνάψαμε μνημόνια συνεργασίας⁴ λίγους μήνες αφού δήλωσαν ότι... αφοδεύουν επί του εκλεγμένου πρωθυπουργού⁵). Δεν διακηρύσσει ότι πιο ακριβή από τη μόρφωση είναι η αμορφωσιά. Και πάνω από όλα, το ΕΜΠ δεν έχει τολμήσει εδώ και χρόνια να προτάξει σχέδιο παραγωγικής ανασυγκρότησης και εκβιομηχάνισης της χώρας μας, έτσι ώστε να αυξηθεί η πίτα και να μην γίνεται ο ελληνικός λαός τα γκαρσόνια της Ευρώπης. Αντίθετα, από το θέση που κάποτε κατείχε ο Πρύτανης Κιτσίκης, ο πρύτανης κατέθεσε στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης που δεν αντιμάχεται την ενεργειακή, τεχνολογική και γενικότερή μας εξάρτηση, αλλά υιοθετεί πλήρως τους στόχους του Horizon. Πώς να βρεθούν λεφτά για έρευνα σε μια εξαρτημένη χώρα-ξαπλώστρα;

Αλλά δεν χρειάζεται να φτάσουμε στον Κιτσίκη, ούτε καν στον φωτισμένο αστό Ξανθόπουλο. Πριν ένα μήνα οι πρόεδροι του ΕΤΗ και του ΕΡΕΠΛ εξέδωσαν ανακοίνωση⁶ επειδή η τακτική χρηματοδότηση ναι μεν αυξήθηκε, αλλά... αναλογικά λιγότερο σε σχέση με το πλήθος των φοιτητών. Άρα, δεν είναι μόνον θέμα γενικότερης ιδεολογικής τοποθέτησης, αλλά και επιλογής

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=T0VnxAbAm9w&t=67s>

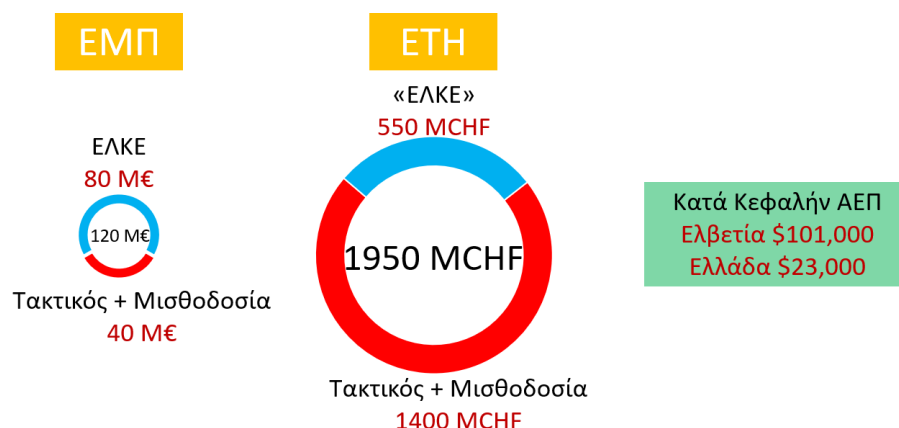
² https://www.elke.ntua.gr/wp-content/uploads/2022/08/ELKE_Leaflet_2022.08.pdf

³ <https://www.ntua.gr/el/respect/item/3856-anakoinosi-tou-symvoulou-dioikisis-tou-emp>

⁴ <https://www.ntua.gr/el/news/announcements/item/3727-mnimonio-synergasias-emp-kai-laskaridis-shipping-co-ltd>

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=Wxvx8AKRYLE>

⁶ <https://ethz.ch/en/news-and-events/eth-news/news/2024/10/university-funding-a-national-debate-is-needed.html>

Σχήμα 1. Σύγκριση χρηματοδότησης ΕΜΠ και ΕΤΗ Ζυρίχης.

της πλειοψηφίας των αρχών του ιδρύματος να σιωπούν ενώπιον της κυβέρνησης, ενώ απέναντι στους φοιτητές δεν διστάζουν να καλέσουν τις ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας, στον δρόμο που χάραξε ο φαιδρός⁷ Παπαϊωάννου του ΑΠΘ. Σημειώνουμε ότι ο τακτικός προϋπολογισμός του ΕΤΗ ανέρχεται σε... 1.4 δις⁸. Με περίπου ίδιο αριθμό φοιτητών, ο τακτικός προϋπολογισμός του ΕΤΗ είναι 200 (!!!) φορές μεγαλύτερος από του ΕΜΠ (35 φορές, αν λάβουμε υπόψη την τακτική μισθοδοσία του ΕΜΠ κατ' εκτίμηση) με τη διαφορά να μην μπορεί να αποδοθεί στο μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελβετίας (4 φορές μεγαλύτερο), αλλά σε πολιτική επιλογή της κυβέρνησης. Παράλληλα, **ο αντίστοιχος ΕΛΚΕ του ΕΤΗ δεν υπερβαίνει το 1/3 του τακτικού προϋπολογισμού του, ενώ στο ΕΜΠ ο ΕΛΚΕ είναι διπλάσιος του τακτικού (μαζί με την μισθοδοσία)**, σε σημείο που ακόμα και η ίδια η ΕΕ μάς ψέγει επειδή καλύπτουμε πάγιες ανάγκες με ερευνητικά. **Δηλαδή, στη «σοβιετική» Ελλάδα τα Πανεπιστήμια βασίζονται στον ΕΛΚΕ, ενώ στην καπιταλιστική Ελβετία στο Δημόσιο.**

Ποιοτικό άλμα στην παραπάνω κατεύθυνση αποτελεί η **επιβολή διδάκτρων στα Μεταπτυχιακά**. Εκεί αποσκοπεί η αλλαγή του κανονισμού του Ξανθόπουλου **που επιχειρείται από τη Σύγκλητο τη Δευτέρα 11.11.24** και όχι σε μια υποτιθέμενη ευθυγράμμιση με τη νομοθεσία που α) ούτως ή άλλως επιτρέπει δίδακτρα εδώ και πάνω από δέκα χρόνια και όχι μόνον μετά τον νόμο της Κεραμέως β) σε ουδέν ίδρυμα απαγορεύει να επιβάλλει κανονιστικά την απαγόρευση διδάκτρων.

Τα δίδακτρα στα μεταπτυχιακά (και αύριο στα προπτυχιακά) θα έχουν τις παρακάτω επιπτώσεις:

Α) Θα εντείνουν τους υπάρχοντες ταξικούς φραγμούς στην εκπαίδευση, θα αποκλείσουν ακόμα περισσότερα παιδιά λαϊκών στρωμάτων και θα επιβαρύνουν με δυσβάσταχτο κόστος όσους πληρώνουν από το υστέρημά τους. Με όσους, ενώ οι ίδιοι σπούδασαν άνευ διδάκτρων, θεωρούν ότι πρέπει να σπουδάζουν μόνο όσοι έχουν να δίνουν ένα δεκαχίλιάρo το χρόνο, δεν υπάρχει κοινός τόπος. **Ωστόσο, τους καλούμε να είναι ειλικρινείς με τους φοιτητές τους, να μπουν στο αμφιθέατρο, να ρωτήσουν ποιων οι γονείς ΔΕΝ έχουν 10,000€ και να τους ανακοινώσουν ότι τους θεωρούν «μη συμβατά μοσχεύματα», αντί να συνεδριάζουν χωρίς αυτούς στο Webex.** Από την άλλη, δεν μπορεί να πιστεύει κανείς στα σοβαρά ότι με τα δίδακτρα το ΕΜΠ θα παίξει τον υποτιθέμενο αναδιανεμητικό ρόλο που κάποιοι λένε ότι έπρεπε να παίξει το κράτος, παίρνοντας από τους πολύ πλούσιους και δίνοντας στους υπόλοιπους. Εξάλλου, ήδη

⁷ https://youtu.be/J4NSAOTmf_o?t=70

⁸ https://ethz.ch/content/dam/ethz/main/eth-zurich/Informationsmaterial/GB23/PDF-Downloads/GB23-eth-zuerich-mittelherkunft-mittelverwendung_EN.pdf

για ένα ποσοστό φοιτητών υπάρχουν δίδακτρα σε κάποια μεταπτυχιακά που συντονίζει το ΕΜΠ, με τρόπους γνωστούς σε όλους και, ίσως, παράνομους. Η κουβέντα, λοιπόν, γίνεται για τη γενίκευση των διδάκτρων. Δεν χρειάζεται να θεωρητικολογούμε. Ξέρουμε όλοι τι γίνεται στις ΗΠΑ και στην Αγγλία όπου υπάρχουν δίδακτρα και η Ανώτατη Εκπαίδευση υψηλού επιπέδου συσχετίζεται σχεδόν απόλυτα με το οικογενειακό εισόδημα.

Β) Θα εμπορευματοποιήσουν την γνώση περαιτέρω, άρα θα υποβαθμίσουν το επίπεδο σπουδών και την αξία των πτυχίων. Με το καθεστώς υποχρηματοδότησης που επικρατεί, ποια επιτροπή αξιολόγησης αιτήσεων θα κόψει το δεκαχίλιάρo που φέρνει ο γόνος που μετά από 3 χρόνια στην Αγγλία θέλει να βάλει το ΕΜΠ στο βιογραφικό του, ειδικά όταν τα δίδακτρα 3 μεταπτυχιακών ισούνται με το χρονιάτικο ενός Επίκουρου; Πόσο εύκολα θα κόβει κανείς το 60% ή 70% σε ένα μάθημα όταν ξέρει ότι οι απορριφθέντες είναι αυτοί που πληρώνουν το μισθό του; Είναι τεράστια η πίεση για ευκολότερα και ρηχά προγράμματα σπουδών, ακόμα και στα κορυφαία πανεπιστήμια του κόσμου, ούτως ώστε να είναι σε θέση να προσελκύουν φοιτητές-πελάτες. Παράλληλα, έχουμε ήδη την εμπειρία των ΔΠΜΣ με το συχνά πολύ χαμηλό επίπεδο φοιτητών που γίνονται δεκτοί, ειδικά από άλλους κλάδους. Δεν θεωρητικολογούμε. Περιγράφουμε την κατάσταση στο εξωτερικό, με πιο χαρακτηριστική αυτή της Αγγλίας, την οποία όλοι γνωρίζουμε. Ασφαλώς και υπάρχουν κάποια ελάχιστα εγγλέζικα πανεπιστήμια που δεν λειτουργούν έτσι. Μόνον που αφενός έχουν τεράστιο «brandname» που τους το επιτρέπει και αφετέρου κρατικές χρηματοδοτήσεις πολλαπλάσιες από τη δική μας. Αλλά, ακόμα και εκεί, το πτυχίο, όπως όλοι γνωρίζουμε, δεν δίνει επαγγελματικά δικαιώματα, όπως δίνει στην Ελλάδα.

Γ) Θα μειώσουν περαιτέρω την κρατική χρηματοδότηση και θα υπονομεύσουν την όποια προσπάθεια για αύξησή της. Αν μπορούμε να βρούμε χρήματα χαρατσώνοντας τους φοιτητές, όπως μας προτρέπει η κυβέρνηση, γιατί να αυξηθεί την τακτική χρηματοδότηση;

Η πρόταση που κατατέθηκε στην Σύγκλητο περί «χαμηλού τέλους φοίτησης» αντί για δίδακτρα είναι ελιγμός που δεν πείθει κανέναν. Σήμερα είναι χαμηλό, αύριο θα είναι ψηλό. Αντί η Σύγκλητος και το ΣΔ να προσπαθούν να βρουν εύσημους τρόπους για να προωθήσουν την κυβερνητική πολιτική των διδασκτρων, θα έπρεπε να στριμώχνουν την Κυβέρνηση με σκοπό την απόσπαση μεγαλύτερης τακτικής χρηματοδότησης.

Αλλά είναι τα δωρεάν μεταπτυχιακά ένα «βασικό στοιχείο της φυσιογνωμίας» του ΕΜΠ ή ένα «σημαντικό κεκτημένο», όπως, κατά τη γνώμη μας άστοχα, γράφτηκε; Το ΕΜΠ ιδρύθηκε πριν 187 χρόνια, ενώ τα μεταπτυχιακά τύπου master στο ΕΜΠ ξεκίνησαν πριν μόλις 25 χρόνια με δόλωμα τα λεφτά του Γ' ΚΠΣ μέσω του ΕΠΕΑΕΚ. Αποτελούν μοχλό για την ανατροπή της παγιωμένης κεντροευρωπαϊκής λογικής των προγραμμάτων σπουδών που οδηγούν σε ολοκληρωμένους απόφοιτους-μηχανικούς στους οποίους δεν λείπει τίποτε πέραν της πείρας. Βρίσκονται στον αντίποδα της παλαιόθεν πρακτικής του ΕΜΠ ότι όταν οι εξελίξεις της επιστήμης το επιβάλλουν, οι σπουδές επιμηκύνονται –δεν προστίθενται επιπλέον πτυχία μετά το Δίπλωμα για λίγους και εκλεκτούς. Οι σπουδές ήταν 3 χρόνια στην αρχή, το 1887 έγιναν 4 χρόνια σε κάποιες σχολές και σταδιακά από το 1917 έως το 1974 έγιναν 5 χρόνια σε όλες τις σχολές⁹ –διότι οι επιστημονικές εξελίξεις καθιστούσαν αναγκαία την επιμήκυνση, όπως, εκτιμούμε και τώρα. Η ίδρυση μεταπτυχιακών ήταν μοχλός για την υποβάθμιση των προπτυχιακών, συμβιβασμός έναντι της πολιτικής της ΕΕ, όπως εκφράστηκε στη διακήρυξη της Μπολόνια το 1999, η οποία ευτυχώς βρήκε τότε την καθολική αντίδρασή φοιτητών-ΔΕΠ-Πρυτάνεων και για αυτό το λόγο έχουμε ακόμα πενταετείς σπουδές χωρίς δίδακτρα και όχι 3+2 (με το +2 επί πληρωμή), όπως ήθελε η ΕΕ, στην προσπάθειά της να δημιουργήσει μισομορφωμένους επιστήμονες που θα

⁹ <https://www.ntua.gr/el/ntua/history-of-ntua>

αποτελούν φτηνό ευέλικτο εργατικό δυναμικό. Ε, όχι και να υπερασπιστούμε αυτά ενάντια στα οποία κινητοποιούμασταν ως φοιτητές!

Μήπως να ανεχθούμε την υποχρηματοδότηση που οδηγεί τον ΕΛΚΕ να είναι πολλαπλάσιος του τακτικού προϋπολογισμού; **Μήπως, σε τελευταία ανάλυση, μέχρι να συντελεστούν συνολικότερες κοινωνικές αλλαγές να συμβιβαστούμε με μια επιχειρηματική λειτουργία του πανεπιστημίου, η οποία βρίσκεται μακριά από τις λαϊκές ανάγκες και την αποστολή του, και να περιοριστούμε στη διεκδίκηση της κάλυψης από τον ΕΛΚΕ κάποιων εκ των εκπαιδευτικών αναγκών**, δηλαδή σε μια «επαναστατική» εκδοχή του συντεχνιακού «δώσε και μένα μπάρμπα», στις πλάτες του ελληνικού λαού; Θεωρούμε πως όχι, διότι α) ούτε καν αυτό θα γίνει, όταν αρχίσει να σκίζεται το πουλόβερ της δωρεάν παιδείας και β) *τώρα* (και όχι αύριο) είναι η ώρα να *διεκδικήσουμε* (και όχι να ευχόμαστε) το πανεπιστήμιο να παρέχει δωρεάν πτυχία με αξία για δουλειά με δικαιώματα, να υπηρετεί την επιστημονική αλήθεια, τον λαό και τις παραγωγικές ανάγκες της χώρας, ενάντια στις αντιεκπαιδευτικές πολιτικές της ΕΕ και της κυβέρνησης.

Σε αυτό το πλαίσιο εκτιμούμε ότι ενάντια στην επιβολή διδάκτρων στα μεταπτυχιακά που επιδιώκει η πλειοψηφία της διοίκησης και η κυβέρνηση πρέπει να διεκδικήσουμε Ενιαία Ανώτατη Εκπαίδευση¹⁰, δημόσια και δωρεάν, με αιχμές τα εξής:

Α) Κατάργηση των ΜΔΕ και των ΔΠΜΣ – Μεταπτυχιακά ενός κύκλου που να οδηγούν σε διδακτορικό – Μεταφορά όποιας γνώσης είναι αναγκαία για την ολοκληρωμένη επιστημονική ειδίκευση στο πτυχίο με επιμήκυνση των σπουδών, όπου χρειάζεται.

Β) Καμία επιβολή διδάκτρων στο ΕΜΠ – Κατάργησή τους όπου υπάρχουν.

Γ) Τριπλασιασμό των μισθών μας με πλήρη και αποκλειστική απασχόληση, αύξηση του Τακτικού Προϋπολογισμού σε τέτοιο επίπεδο, ούτως ώστε ο ΕΛΚΕ να καταστεί περιττός. Ενσωμάτωση στους τακτικούς προϋπολογισμούς των ιδρυμάτων της εθνικής συμμετοχής που συνεισφέρουμε στο Horizon και αποχώρηση από αυτό.

Δ) Άμεσες προκηρύξεις μελών ΔΕΠ και αναπλήρωση των μνημονιακών απωλειών.

Αρκετές υποχωρήσεις έγιναν τα τελευταία χρόνια. «Ούτε βήμα πίσω» και αντεπίθεση!

Να πάρουν θέση οι Γενικές Συνελεύσεις των συλλόγων μελών ΔΕΠ και εργαζομένων ενάντια στα δίδακτρα και στις πολιτικές των κυβερνήσεων που εντείνουν την υποχρηματοδότηση στο πλάι των φοιτητικών συλλόγων που δεν ανέχονται καμία Σύγκλητο και καμία κυβέρνηση να μετράει το μπόι τους με βάση το εισόδημα των γονιών τους.

Δίνουμε χέρι συνεργασίας και συμπαράταξης σε κάθε συνάδελφο, με συγκεκριμένα αιτήματα που εδώ και τώρα δεν αποδέχονται τη διείσδυση των επιχειρήσεων στο πανεπιστήμιο, με θέσεις και πρακτικές που διευκολύνουν τη σύγκρουση με την κυβέρνηση και τους εκπροσώπους της στις διοικήσεις των ΑΕΙ, με διάθεση όξυνσης της αντιπαράθεσης με την πολιτική της ΕΕ, σε τελευταία ανάλυση, με την «επιστροφή στα βασικά».

Δημήτρης Αναστασίου, Επίκουρος Καθηγητής ΣΑΤΜ-ΜΓ

Μιχάλης Βασιλείου, Επίκουρος Καθηγητής ΕΤΗ Ζυρίχης, Υπό διορισμό Επίκουρος Καθηγητής ΣΠΜ ΕΜΠ

¹⁰ <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=750926>